

Anepigràfic, V. gràfic

ANEROIDE, '(baròmetre) que funciona sense mercuri, per la pressió de l'aire sobre una tapa flexible', del fr. *anéroïde*, format pel seu inventor Vidi amb el grec *νηρός* 'fluid, líquid' (també *ναρός*), amb el prefix privatiu *ἀ-*. □ 1.ª doc.: c. 1885, Artur Osona, que en les seves guies declara donar les altituds segons un aneroïde de butxaca.

Anestèsia, anestésiar, anestèsic, V. estètic

ANET, 'anethum graveolens', pres del ll. *anēthum* i aquest del gr. *ἀνηθον* id. □ 1.ª doc.: S. xv.

Ja figura en el *Liber Eleg.* de Joan Esteve, a. 1472 (D'Ag.) i en un parell de textos tècnics de la mateixa centúria (*AlcM*); «*anet*: anetum», 1575, OPou (*ThPu.*, 48b); Cavanilles, *Observ.* II, 328; «anèt: eneldo», Febrer i Cardona (p. 38). Del mateix origen it. *aneto*, oc. *anet*; mentre que el cast. *eneldo*, *aneldo*, i el port. *endro*, provenen d'un diminutiu ll. *ANETHULUM; DCEC II, 272a; REW, 454-5. Del romànic va passar al basc, en diverses variants segons els dialectes antics i moderns: *anedo* bisc., *anero* b-nav. «cierta hierba de aroma muy fuerte», d'altra banda *aneta* 'fonoll', a-nav., b-nav., lab., sul.; des de l'antic basc local o d'un parlar gascó, potser, a-arag. *anerros* 'évol o saüquer baix, que agrada molt a les vaques' (Canfranc, 1966); caldrà però estudiar millor si la influència del nom d'alguna altra planta com *cigüerro* no pot haver actuat sobre això i sobre el b-nav. *anero*.

DERIV.: *Aneta* [Eiximenis]. *Anetol*.

Aneulat, V. neula

ANEURISMA, pres del gr. *ἀνεύρωμα* id., derivat d'*ἀνευρύνω* 'jo dilato' (de *εὐρύς* 'ample'). □ 1.ª doc.: mj. S. xv, Cauliac; *anaurisme*, 1803, Belv.

DERIV.: *Aneurismal* [Cauliac].

Anex (DFa.₁ i DFa.₂) o *annex*, *anexar* o *annexar*, *anexió* o *annexió*, *anexionar* o *annexionar*, V. *nexe* *Anfaç* o *anfàs*, V. *faç*

ANFÓS, nom antic del nero, encara d'ús general a les Illes, probablement del nom de persona *Anfós* 'Alfons', potser per certes qualitats humanals que se li han fantasiat; de fet sembla que *alfons*, *alfonso* (o *anfóssols*?), també s'han usat com a nom de l'*anfós*. □ 1.ª doc.: Llull.

Que sembla aflludir al gust suculent de la seva carn en dir que «leó, *anfós* e *salmó*, que fa pus bell nomenar que gall ne moltó». També en la *Vesió* de Bernat de So (1315-85) s'enomenen «lampreses e *salmós*, / savogues ez *anfós*, / estorjons e *dalfís*», v. 118 (que Am. Pagès volia eliminar amb una de les seves habituals inerudites esmenes, canviant-ho en *amsós*, que pretenia igualar a *anxoves*, Rom. LIV, 38). Apareix sovint ja en docs. medievals: «corbally, reig, am-

fós, carina e altres peixos», any 1313, en una llista de Balaguer (*BABL* XII, 421), «la liura del *anfós*, més de — 3 ds.», ban de Barcelona, 1349-56, *enfós* en una llista mallorquina de 1361-5 (*BSAL* VII, 119b), «mujals, lisses, reg, corbay, *anfós*, angulles», a St. Celoni, a. 1370 (*BABL* XII, 148); en llistes rosselloneses de 1378 (*roger, anfós* ---), 1379 (amb *corball*, amb *reig*), 1418 («*anfosses*, bogaravells, *esturjons* ---»), de l'*InuLC* d'Alart; «los *enfossos*» en una versió del Robert Coch de 1568 (*BSAL* VIII, 118a); en llistes eivissenques de 1655 («los *enfosos*, déntols, pagres») i 1728 (*BSAL* V, 180a; III, 266b, 267b).

No crec que s'usi ja en el Continent, però es manté ben viu a les Illes: «Na Catalina m'agrada / perquè té es parlà amorós, / i sa boqueta d'*anfós* / i es nas de rata-pinyada» (Moll, *Amoroses*, 97). JMBover donà *anfós* com a nom mallorquí del cast. *mero* (*NotIsMall.*, 1834, p. 22); a Menorca Febrer Cardona (p. 38); Castelló diu que a l'Espalmador i a la Sabina (entre Eivissa i Formentera), pesquen «*anfossos* (meros) y *dentols*, amb nanses, llenses grosses i palangres» (*Ibiza y Form.*, p. 121); a Deià i a Cala Rajada m'explicaven que pescaven s *anfós* amb gambins (1964, 1968); M. Duran i Ordinyana, savi oceanògraf, em confirmà a Palma que és el nero que havia menjat jo a Sa Calobra; igual em definien els *anfósus* a Fornells de Menorca, i a Cabrera el pescador que vaig veure havia agafat cinc *anfósos* amb vuit llences (1968).

Rebutgem l'etimologia àr. *al-fūt* 'el peix' de Steiger, *Contr.*, 129, no sols pels greus obstacles fonètics, sinó perquè no tindria solta haver anomenat amb un nom tan vague un peix tan particular i no pas dels vulgars i freqüents. És raonable, en canvi, que el vagin batejar amb un nom propi de persona, que no és pas el primer cas amb noms de peixos, ni en general d'animals (potser els mateixos *roger*, *lluç*, *juríola*; *bernat*, *martí*, *francolí*), especialment quan es tracta d'un peix de gust refinat, mereixedor del nom d'un rei: cast. *pejerrey*, cat. *reig* REGIUS, *emperador*; el mateix *anfós* porta el nom de *rei*, *reiet*, *moll reial*, *moret vermell*, cast. *cardenal*; se li atribueixen qualitats quasi-humanes: *boqueta d'anfós*, *anfós jueu*. Particularment pensem que l'única etimologia raonable que s'ha pogut dar fins avui de NERO és el nom de l'emperador Nero, *Neronis*. I realment sembla que el mateix *anfós* ha dut el nom d'*alfonso* segons el DT.O. i Esteve, *Voc. dels Peixos* (*AlcM*), i que en el *Llibre del Mostaçaf*, de 1369, segons el D'Ag. *alfons* era un «peix de tall que es venia a cinc diners la lliura». ¹ *Enfú* (també *anfús*) és un peix força diferent a Menorca, petit, de la família dels ofídids, un «sonso»; no pensem d'aquest tampoc que pugui venir del *fūt* 'peix' àrab, i encara que tampoc és clar que sigui una variant d'*anfós*, almenys no hi hauria gran dificultat fonètica (mossàrab per HILDIFUNGS?).

¹ Podríem inclús pensar que *anfóssols* no sigui més que una ultracorreció d'un *alfonsos*. Però es veu que tenen raó el D'Ag. i *AlcM* en mirar-lo com un diminutiu accentuat en -òl. PzCabrero en el vocab.